

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

Базовський Володимир Дмитрович

на тему:

**«Митна політика України в умовах розширення
економічних кордонів»**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСм-21
В.Д.Базовський

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В.В.Сідляр

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	6
1.1. Формування та реалізація митної політики в Україні.....	6
1.2. Поняття, класифікація та підходи до оцінювання ефективності митної політики.....	12
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНИХ ЕФЕКТІВ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	23
2.1. Діюча практика справляння митних платежів в Україні.....	23
2.2. Митний аудит, як метод забезпечення внутрішніх та зовнішніх митних ефектів.....	31
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ІЗ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ У НАПРЯМКУ ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	41
3.1. Імплементация сучасних заходів митної політики в Україні.....	41
3.2. Напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні.....	49
Висновки до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. Зміна вектору зовнішньої торгівлі України, активна співпраця з країнами-членами Європейського Союзу щодо створення зони вільної торгівлі, передбаченої Угодою про асоціацію – усе це активізує митну діяльність України та безпосередньо вплине на державу та розвиток національної економіки. Основними умовами цієї угоди були зміни в економічних процесах, пошук нових підходів у сферах промисловості, енергетики, громадської безпеки, рівності прав, захисту прав споживачів, освіти, молоді та культури. Тому перед Україною стоять виклики щодо лібералізації зовнішньої торгівлі, а також ініціювання нових змін в українській митній службі, використовуючи найкращий досвід країн-членів ЄС.

Процеси інтеграції України у світовий економічний простір характеризуються зростанням міжнародних торгових відносин. Міжнародні торгові організації все частіше закликають забезпечити вільний доступ іноземних товарів і послуг на внутрішні ринки та зменшити тарифні бар'єри. Потреби у відкритості економіки держави зумовлюють необхідність реформування митної політики та модернізації системи управління митними платежами.

Дослідженню проблем митної політики України присвячені наукові праці І. Бережнюка, А. Войцещука, С. Герчаківського, О. Гребельника, П. Годме, Ю. Голинського, І. Гуцул, О. Дем'янюк, Т. Джеймса, М. Дурана, О. Десятнюк, Я. Жаліла, С. Іванова, І. Квеліашвілі, А. Крисоватого, А. Луцика, І. Лютого, О. Мужева, В. Мельника, В. Науменка, В. Сабадаша, В. Сідляр, П. Пашка, Д. Приймаченка, В. Ченцова, С. Юрія та ін.

Актуальністю теми дослідження є специфіка сплати митних платежів та прагнення до євроінтеграції України, що вимагає впровадження в українську практику світових стандартів податкового законодавства, та необхідність дотримання балансу між інтересами держави та наданням допомоги суб'єктів господарювання у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Метою кваліфікаційного дослідження є розробка теоретичних основ для визначення впливу тарифів та практичних рекомендацій щодо вдосконалення митної політики та митного адміністрування в контексті розширення економічних кордонів.

Для досягнення поставлених цілей були поставлені наступні **завдання**:

- дослідити концепції, класифікації та підходи до оцінки ефективності тарифної політики;
- розглянути фактори, які впливають на формування та реалізацію митної політики в Україні;
- обґрунтувати роль митного аудиту, як методу забезпечення внутрішніх та зовнішніх митних ефектів;
- проаналізувати практику справляння митних платежів в Україні;
- провести аналіз фіскальних ефектів митної політики України;
- здійснити моніторинг застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів.

Об'єктом дослідження є процес формування та здійснення митної політики держави.

Предмет дослідження – теоретико-методичні аспекти митної політики в умовах розширення зовнішньоекономічних зав'язків.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовано комплекс загальнонаукових методів: теоретичне узагальнення – для узагальнення наукових результатів та зарубіжного досвіду формування та реалізації митної політики, визначення змісту митної політики, висвітлення її основоположних засад; логіко-структурний і системний аналіз - для аналізу податкових і митних надходжень; статистичний аналіз - для аналізу поточного стану митної політики та її впливу на розвиток національної економіки.

Інформаційною базою дослідження є Податковий та Митний кодекси України, інші нормативно-правові акти України з питань регулювання справляння податків та митних платежів, звітні дані Державної служби статистики України, Державної митної служби України, наукові публікації

українських і зарубіжних авторів щодо формування та реалізації податкової й митної політики та їх впливу на національну економіку в цілому.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливої науково-практичної проблеми, пов'язаної з розробкою теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення митної політики в напрямку збільшення податкових і митних надходжень до державного бюджету.

Практичне значення одержаних результатів містить пропозиції та рекомендації, які можуть бути використані з метою розробки системи оцінки наслідків митної політики України, удосконалення порядку здійснення митного контролю та митного аудиту для забезпечення митного ефекту.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні висновки, пропозиції і результати дослідження оприлюднено на всеукраїнських науково-практичних конференціях:

- XX Всеукраїнська науково-практична студентська конференція кафедри фінансів ім. С. І. Юрія «Актуальні питання фінансової теорії та практики» Тернопіль: ЗУНУ, 2023 р.

- Збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С.І.Юрія «Фінансове забезпечення сталого розвитку» Тернопіль: ЗУНУ, 2023 р.

Загальний обсяг роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1.1. Формування та реалізація митної політики в Україні

Зміни в економічних відносинах при експортно-імпортних операціях, посилення міжнародного економічного співробітництва та залежності від економічної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках вимагають подальших досліджень теоретико-методологічних засад реалізації митної політики в національній економіці.

Проблеми сучасної митної політики визначають поточні та перспективні стратегії розвитку митної діяльності. Це пов'язано з комплексом факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Тому, формування та реалізація національної митної політики об'єктивно зумовлена, з одного боку, закономірностями і тенденціями розвитку міжнародних зв'язків і зв'язків, а з іншого – умовами, закономірностями та тенденціями суспільно-політичного розвитку. Водночас, наявність суб'єктивних факторів може суттєво вплинути на перебіг та результат цього процесу. До таких суб'єктивних факторів можна віднести політику даної держави в даний історичний період її існування та фактори, які діють у конкретній митній службі держави.

Митна політика є невід'ємною частиною національної політики і має яскраво виражений фіскальний характер, що обмежує розвиток міжнародних торгових відносин і підвищує конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників. Основним завданням митних органів, які реалізують митну політику, є збільшення надходжень до державного бюджету. Це першочергове рішення зумовлене проблемою серйозного дефіциту фіскального фінансування, яка ускладнюється такими проблемами, як ухилення від сплати податків, високий зовнішній борг та забезпечення державного соціального забезпечення громадян держави. Поки що переважала фіскальна спрямованість тарифної політики.

Зростання ролі та значення митної політики та інструментів її регулювання зумовлюють важливість її наукового дослідження в цілому. У науковій літературі відсутня єдність думок щодо поняття митної політики, її змісту, сутності, функцій та низки інших суміжних питань, що свідчить про недостатню дослідженість даної теми та, водночас, її актуальність. Питання еволюції розуміння терміна «митна політика» як у науковій сфері, так і в національному законодавстві цілком доцільно проаналізувати в контексті місця митної політики в структурі державної політики та порівняно з використання цього терміна в законодавстві інших держав.

Поняття «митна політика» кожна країна визначає відповідно до особливостей її територіального розташування, обсягів міжнародної торгівлі, діяльності органів державного управління, діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності тощо. Розглянемо, як визначають сутність цього поняття в різних країнах. Нормативно-правовий підхід до визначення сутності митної політики в окремих країнах світу наведено в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Визначення митної політики в митних кодексах деяких країн світу[12]

Країна	Визначення митної політики
УКРАЇНА	Державна митна політика — система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів України та забезпечення митної безпеки, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції у світову сферу. економіка.
США	Митна політика — це оптимальна організація цілей, принципів, функцій і спрямованості митного адміністрування.
Австралія	Система заходів, що застосовуються країною для встановлення певної структури митного оподаткування товарів, що імпортуються в країну, і проходження митних формальностей.
Китай	Частина зовнішньоекономічної діяльності країни, яка регулює кількість, структуру та умови експорту та імпорту товарів.

Індія	Низка заходів та доручень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що реалізуються через митну систему
ЄС	Частина внутрішньої та зовнішньої політики держави, що реалізується в рамках відповідних установ, встановлених законом.

У кожній із наведених позицій є раціональне зерно, яке можна використати в інтересах формулювання загального підходу до вирішення проблеми. Саме поняття «митна політика» має відображати такі аспекти:

- митна політика є важливою та невід’ємною складовою державної політики;
- митна політика охоплює як процес її формування, так і процес практичної реалізації;
- митна політика розробляється державними установами з урахуванням думок усіх зацікавлених сторін і реалізується виключно державними органами;
- митна політика спрямована на гарантування та захист прав і законних інтересів окремих громадян, суб’єктів господарювання та держави в цілому;
- митна політика розвивається в напрямку гармонізації та уніфікації із загальноприйнятими міжнародними стандартами.

У вітчизняних наукових колах також була підтримана думка щодо доцільності надання визначення поняття «державна митна політика», зокрема:

«С.В. Ківалов і Б.А. Кормич зазначають, що митна політика – це складова внутрішньої і зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави. Таку позицію підтримує більшість вітчизняних дослідників»[12].

«Узагальнюючи визначення митної політики, О.П. Гребельник констатує, що це комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин»[12].

І.Г. Бережнюк зазначає, що «митна політика – це система поглядів, ідей та переконань, що формує основні правові та економіко-організаційні принципи митної справи»[12].

Погоджуємося з комплексним науковим підходом Д.В. Приймаченка, що «митна політика – це відносно стабільна, організована діяльність державних інституцій, скерована на визначення мети та напрямків загальнодержавної політики в конкретній сфері та їх реалізація за допомогою політико-правових, економічних, організаційних заходів, спрямованих на захист національних інтересів і безпеки»[12].

«О. А. Мосякіна визначила митну політику як політичну, правову, економічну та організаційну систему, спрямовану на активну і цілеспрямовану реалізацію політичної політики, реалізацію і захист внутрішніх і зовнішніх економічних інтересів держави, а також інші широкомасштабні заходи, розглядається як система та умови становлення ринкової економіки та відповідні соціально-економічні зміни суспільних відносин ринку. На її думку «митна політика має сприяти забезпеченню економічної безпеки України, тобто гарантувати гідний рівень соціального, політичного та оборонного існування й ефективний прогресивний розвиток держави, незалежність її політичних інтересів від можливих зовнішніх і внутрішніх економічних факторів»[27].

«Стаття 5 Митного кодексу України (далі - МК України) визначає державну митну політику як систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку»[25].

На нашу думку, митна політика є частиною національної економічної політики, спрямованої на стимулювання економічного розвитку країни і реалізується через здійснення національної митної справи.

З метою захисту національного ринку держава використовує різноманітні інструменти проведення митної політики, які можна згрупувати у два основних види: тарифні та нетарифні. При використанні тарифних інструментів для країни перебування існує велика спокуса встановити найбільш ефективні тарифні ставки для забезпечення бажаної структури імпорту та поповнення бюджету за рахунок митних надходжень.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується тенденцією до зниження тарифних ставок. Така ситуація була створена значною мірою завдяки домовленостям, досягнутим під час Уругвайського раунду ГАТТ.

Формування митної політики передбачає необхідність урахування двох важливих підходів у її формуванні: вільної торгівлі та протекціонізму. Якщо перше – це політика вільної торгівлі, згідно з якою митні органи переважно виконують реєстраційні функції, не встановлюють вивізні та імпорتنі мита, не встановлюють обмежень на зовнішню торгівлю, то друга, навпаки, спрямована на захист власної промисловості та власний виробник товарів іноземних конкурентів на внутрішньому ринку. Протекціонізм характеризується високими тарифами та обмеженнями імпорту.

Тарифний протекціонізм вперше був запроваджений в Англії 16 століття і був пов'язаний з промисловою революцією. Щоб захистити інтереси промисловців і бізнесу від конкуренції з боку голландських і французьких товарів, були введені високі ставки мита на товари, вироблені в Англії. При цьому ввезення товарів було обмежено або заборонено. Був введений такий порядок, згідно з яким дозволялося перевозити іноземні товари тільки на англійських кораблях або, принаймні, на кораблях країни походження товару. При цьому за це стягувалася додаткова плата. Товари привозили з колоній виключно на англійських кораблях. Метою цих заходів

було також позбавити Голландію переваг і влади в торгівлі. Така політика тривала майже 400 років, дозволивши Англії стати не тільки могутньою морською державою, а й посісти перше місце в світі за рівнем економічного розвитку.

На практиці більшість держав, які дотримуються принципів вільної торгівлі, застосовують різноманітні обмеження у проведенні своєї економічної політики. Політика вільної торгівлі сприяє поліпшенню умов імпорту іноземних товарів на внутрішній ринок країни. Як правило, вони звільнені від митних платежів або митні платежі мінімальні.

На нашу думку, у розробленому визначенні поняття «митна політика» збережено його тлумачення як обсягу діяльності митних органів у процесі ефективної реалізації митної політики шляхом здійснення митної справи, а також акцентовано на розвиток народного господарства.

Митну політику слід визначити як існуючу систему політичних, правових, економічних, організаційних та інших заходів, метою яких є здійснення внутрішніх і зовнішніх економічних зв'язків країни, щоб вона була конкурентоспроможною на світовому ринку. Митна політика є однією з перших форм регулювання торгових відносин з іншими країнами.

Отже, проведене дослідження є основою для формулювання такої концепції митної політики: митна політика – це відносно стабільна та організована діяльність державних інституцій, спрямована на визначення цілей і напрямів національної політики у певній галузі та їх реалізацію з допомогою політичних, правових, економічних, організаційних заходів, спрямованих на захист національних інтересів і безпеки. Усі наведені вище визначення поняття митної політики характеризують та пояснюють окремі її аспекти, є взаємопов'язаними та взаємообумовленими, а тому є однаково важливими та необхідними.

Тому, реалізацію митної політики слід здійснювати за такими напрямами, як:

- поліпшення економіки, залучивши найбільш інноваційні компанії світу.
- створення економічного середовища для підвищення зовнішньоекономічної експертизи країни.
- підтримка наукомістких виробництв.
- розширення географічної структури імпорту та експорту та забезпечення найкращих умов для українських компаній;
- уніфікація митних тарифів щодо країн-членів ЄС, до якої зараз рухається Україна.

1.2. Поняття, класифікація та підходи до оцінювання ефективності митної політики

Ефективне впровадження будь-яких реформ, що забезпечують зростання економіки країни завдяки процесам інтеграції та адаптації до міждержавних утворень, здійснюється, зокрема, завдяки своєчасному реагуванню на зміни основних економічних і соціальних показників. У складі таких показників стан реалізації митної політики та здійснення митної справи займає одну з ключових ролей з огляду на їх вплив на розвиток національного виробництва товарів.

Державна політика в кожній соціально-економічній сфері має конкретну мету і завдання. Тому в основу адекватного реагування на зміни, що відбуваються в митній сфері економіки, пов'язані з уніфікацією законодавства з ЄС, спрощенням митного контролю, формальностей, процедур тощо, має бути покладена система показників або показники, які в сукупності відображатимуть стан виконання завдань митної політики.

Постійні заяви про податкову ефективність митної системи з боку високопосадовців підтверджують позицію щодо переміщення акцентів, зазначену вище. З іншого боку, рідко можна зустріти поглиблений аналіз впливу митної політики на окремі процеси реальної економіки України.

Повертаючись до проаналізованих стратегій розвитку, зокрема митної системи, ще раз підкреслимо відсутність детальної стратегії реалізації митної політики на даний момент. Адже поставлені цілі повинні мати, по-перше, однозначне визначення, щоб уникнути маніпуляцій результатом під час їх реалізації, по-друге, чіткі терміни реалізації і, по-третє, конкретизацію основних ресурсів для їх реалізації.

Вищезазначені параметри стратегій дозволять ідентифікувати систему показників, які автоматично сигналізують про відхилення результатів від заявлених цілей, а отже, дозволять миттєво реагувати на такі відхилення.

За цим показником пропонується розглядати «ефект митної політики», визначення якого, а також його можливу класифікацію буде надано нижче. Варто зазначити, що наразі це поняття не висвітлено у фаховій літературі та не закріплено в нормативно-правових актах. Діяльність державного органу за принципами управління тотожна діяльності комерційного підприємства. Різниця в основній меті, тобто забезпеченні соціально-економічного результату в економіці для державного органу та прибутку для підприємства, не створює принципової різниці в підходах до організації їх діяльності на етапах реалізації та оцінки.

Тобто результати реалізації та митної політики, в тому числі, слід шукати не в стані наповненості державного бюджету, а в обсягах національного виробництва, розподілі товарів у середньому споживчому кошику на користь вітчизняних. і т.д. Обмежена оцінка реальності митної системи призводить до викривлення її історично сформованого призначення, а саме преференційного захисту вітчизняного виробника.

Проте, в ході аналізу фахової літератури встановлено, що принциповими питаннями дослідження в рамках аналізу митної політики України вітчизняними вченими були не вплив митної політики, а митний ризик, митні інтереси. , митна безпека та інструменти здійснення митної справи, такі як тарифне та нетарифне регулювання, митний контроль, порядок переміщення товарів через митний кордон тощо. Але вивчення

сукупності вищезазначених показників не дозволяє всебічно розглянути стан реалізації митної політики та автоматизувати цей процес.

Найбільш фундаментальними дослідженнями в цій галузі є наукові праці І.Г. Бережнюк, П.В. Пашка, в якому варто висвітлити ключову роль поняття митної безпеки та митного ризику.

«Метою системи митної безпеки вищевказані науковці визначають досягнення усталеної, передбачуваної роботи митної системи, достатнього рівня сприяння ЗЕД в нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечення зниження ризиків, а також нейтралізації ризик-чинників, які безпосередньо впливають на стан реалізації»[34, с. 26].

Варто зазначити, що відповідно до МКУ цілі митної безпеки визначаються майже так само, як і складові митної справи, і що наголос також робиться на управлінні митними ризиками.

«Митний ризик досліджено у порівнянні з економічним ризиком та виділено його основне завдання – як міри визначення форм та обсягу митного контролю»[25].

Тобто в цих наукових працях простежується лише практичне митне спрямування самого поняття «митна політика», «митний ризик», взаємозв'язок, наприклад, реального сектору економіки та стану реалізації митної справи. політики до кінця не вивчено. Крім того, приділено увагу взаємозв'язку митної та зовнішньоекономічної безпеки в рамках їх реалізації через досягнення митних інтересів. Але цей процес розглядається окремо, тобто задоволення одних митних інтересів стосується митної безпеки, а інших – зовнішньоекономічних.

Для того щоб підійти до визначення поняття «ефект митної політики» або іншими словами – «митний ефект», варто ще раз звернутися до цілей, які ставлять перед реалізацією самої митної політики законодавець та науковці. «Законодавче бачення розглянуто в попередніх підрозділах, а науковий варіант найбільш цікавий у працях Коломойця О.В.: подано комплекс співвідношень, що мають стати пріоритетами митної політики.

Таким чином:

1. Митна політика має забезпечити впровадження світових стандартів з одночасним дотриманням національних інтересів;
2. Спрощення митних процедур корелює з ефективною системою управління ризиками;
3. Сприятливе середовище для учасників зовнішньоекономічної діяльності має на меті її активізацію;
4. Оперативна робота з ризиками проводиться з метою мінімізації загроз митним та економічним інтересам держави»[20, с. 133].

По суті, зазначені вище зв'язки пов'язані з положенням, висвітленим у попередніх підрозділах цієї роботи. Національні, митні та економічні інтереси тут мають розглядатися як сталий розвиток економіки, а активізація зовнішньоекономічної діяльності – підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, що дозволить експортувати українську продукцію всіх галузей виробництва на світовий ринок.

Повертаючись до питання визначення сутності митної політики як системи забезпечення сталого розвитку економіки країни, постає питання адекватної оцінки стану її реалізації. Тому, необхідно об'єктивно визначити показник, який в абсолютних і відносних величинах здатний відобразити стан митної політики на певну дату або за певний період часу, показати її комплексну динаміку.

В економіці цю функцію покладають на показники ефективності та результативності. Аналіз цих термінів у спеціальній літературі дозволяє визначити, що результат розглядається скоріше як чистий наслідок в абсолютному вимірі, а наслідок – більшою мірою як наслідок у співвіднесенні з причинно-наслідковим зв'язком, реакцією. до певної дії і насправді як сама дія.

Наприклад, «Ткачова О. у своєму дослідженні розглядає різні підходи до визначення понять результативність і ефективність, зокрема, автор наводить позицію щодо даних понять Е.Ведунга, П.Россі та Х.Фрімена.

Відтак, зазначені науковці розглядають результативність як ступінь відповідності досягнутих результатів поставленій меті, а ефективність як погодження використаних засобів і результатів із поставленою метою»[48, с. 31]

Тож, «економічне поняття «результат» (від латинського *resultatus* – відображений) слід розглядати як вихід системи, її вплив на зовнішню сферу, підсумок, продукт діяльності»[18]

Таким чином, в загальному випадку «ефект (від латинського *effectus* – виконання, дія) – це результат, наслідок будь-яких причин, дій. В економічному тлумаченні ефект варто розглядати як досягнутий результат у різних формах вияву – матеріальній, грошовій, просуванні по службі, соціальній тощо»[18]

Поняття «ефект» дозволяє аналізувати явище не як завершену дію, що більше пов'язано з поняттям «результат», а як наслідок самої дії, її впливу на інше соціально-економічне явище, наприклад як реакція певної системи на дію тих чи інших факторів тощо.

Крім того, поняття «результат» спрямоване на позитивну оцінку, а «ефект» може бути як позитивним, так і негативним, що дасть змогу повніше оцінити стан реалізації митної політики та її підсистем.

Поняття «ефект митної політики» на даному етапі розвитку економіки країни та залежно від обраного вектора зовнішньої політики має охоплювати такі складові:

- розвиток національного виробництва у зв'язку з лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності;
- спрощення форм, методів та обсягів тарифного і нетарифного регулювання та митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон, щодо ефективного застосування системи управління ризиками з метою недопущення втрат державного бюджету.

Процеси євроінтеграції передбачають наближення законодавства України до європейського та поступове усунення бар'єрів у зовнішній

торгівлі як для українських, так і для європейських компаній. Водночас тарифні та нетарифні обмеження загалом відіграють протекціоністську роль для вітчизняного виробника. Ці обмеження зменшуватимуться протягом перехідного періоду інтеграції України до повного їх усунення. Також буде спрощено обсяги та форми митного контролю порівняно з використанням системи управління ризиками та переорієнтовано на контроль за дотриманням митного законодавства після випуску товарів у вільний обіг.

Саме перехідний період передбачає серйозні загрози як для функціонування економічного комплексу країни, так і для її бюджету, зокрема. Запропонований показник «ефект митної політики» має відображати регулятивну спроможність заходів, що застосовуються в рамках реалізації митної політики, а також рівень реалізації податкового потенціалу, який наразі переважає, а тому не може бути оцінені та досліджені.

Тому в основу визначення поняття «ефект митної політики» слід виходити з визначеного вище тлумачення митної політики: взаємозв'язок між станом митної проблематики та ступенем розвитку національної економіки.

Отже, ефект митної політики (митний ефект) — це вплив (результат) конкретних заходів митного адміністрування щодо забезпечення розвитку вітчизняного товаровиробника.

Тому, відходячи від трактування митної політики як інструменту формування дохідної частини державного бюджету, зупинимося на її впливі на національну економіку, поширивши цей вплив із державної системи перерозподілу доходів на реальний сектор економіки. народне господарство.

Якщо логічно показати взаємозв'язок фундаментальних понять у системі реалізації митної політики, то отримаємо таку схему (рис. 1.1).

Для зручності розуміння логіка взаємовідносин подана у вигляді кола, проте в цілому цей процес явно матиме висхідний характер. Цей факт пояснюється тим, що національна економіка для сталого розвитку, згідно із загальноприйнятим правилом, виробленим науковою школою монетаристів,

повинна щороку демонструвати зростання не менше 3%. Проте, враховуючи можливі наслідки кризових явищ, допускається й низхідний розвиток.

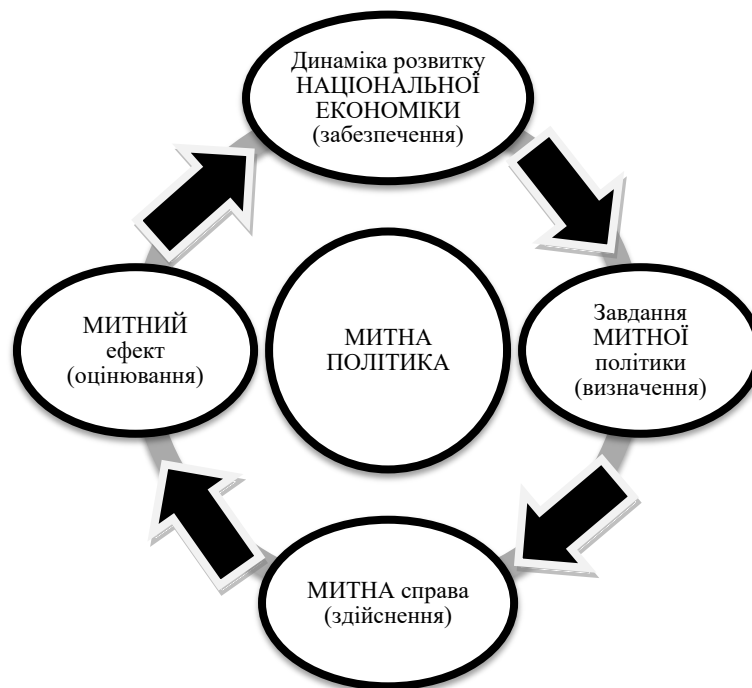

Рис. 1.1. Процес забезпечення реалізації митної політики[12].

Дія митної політики є динамічним поняттям, яке в будь-який момент може змінювати значення: як кількісно, так і якісно. Цей факт пояснюється співвідношенням митних ефектів із конкретними завданнями митної політики, які необхідно визначати в рамках стратегії, що визначатиме митну політику держави.

Тому, у цьому ланцюжку поняття «ефект тарифної політики» (tariff effect) займає проміжне положення між митною справою та рушійною силою розвитку національної економіки. Тобто, діяльність держави щодо визначення завдань митної політики, її реалізації шляхом здійснення митної справи., оцінка митних ефектів її реалізації з метою забезпечення стійкого розвитку економіки.

Виходячи з наведеного визначення митної політики, можна запропонувати інше трактування поняття «митний ефект» - засіб оцінки

реалізації завдань митної політики за рахунок здійснення митної справи з метою забезпечення розвитку сталої національної економіки.

Отже, звужуючи понятійний апарат, який пов'язаний із поняттям «митна політика», можна чітко виділити такі митні ефекти, як регуляторні та фінансові.

Тому, основною класифікаційною ознакою ефектів митної політики пропонується обрати напрям їхнього впливу, що дозволить розділити їх на дві групи: зовнішні та внутрішні митні ефекти.

«Колектив науковців та практиків митної справи під головуванням Бережнюка І.Г. в своїй роботі щодо митних ризиків також наводить можливу їх класифікацію. Авторами наводиться широкий спектр ознак класифікації митних ризиків, наприклад, за цілями митного контролю, за об'єктами аналізу ризиків, за видом порушення митних правил, за частотою прояву тощо»[1, с. 36]

Як зазначалося вище, більшість професій спеціально пов'язані з митною справою, тому мають виключно практичну спрямованість і високий рівень суб'єктивної точки зору основних митних операторів. Однак для цілей даної роботи необхідно обрати класифікаційні ознаки, які є універсальними для всіх процесів, що є результатом реалізації митної політики.

Серед наданих Бережнюком І.Г. та інших авторів ознак класифікації митних ризиків, варто звернути увагу на ознаку, пов'язану з обсягами митної безпеки. Враховуючи те, що науковці в усіх своїх працях аналізують митну політику, виходячи з визначення, визначеного МКУ, а отже, визначаючи головною метою митної політики забезпечення митної безпеки країни, відзначимо той факт, що такі функції також використовується для цілей цього дослідження. Тому для цілей даної роботи варто виділити таку ознаку класифікації у вигляді сфери впливу на національну економіку, яку ми, виходячи з вищезазначених історично сформованих завдань митної політики, поділимо на регуляторні і фінансові.

Регулятивні митні ефекти стосуватимуться впливу митної політики на стан вітчизняного виробника, а фіскальні, у свою чергу, – на стан забезпечення достатності доходів державного бюджету.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо, відкидаючи абстрактні та загалом логічні класифікаційні ознаки, взяти за основу класифікації наслідків митної політики такі критерії: за джерелом події, за сферою економічних відносин, за ознаками, що викликають явища, за ознаками, що відбуваються, та за формою допомоги. Отже, митні наслідки можна класифікувати наступним чином (рис. 1.2):

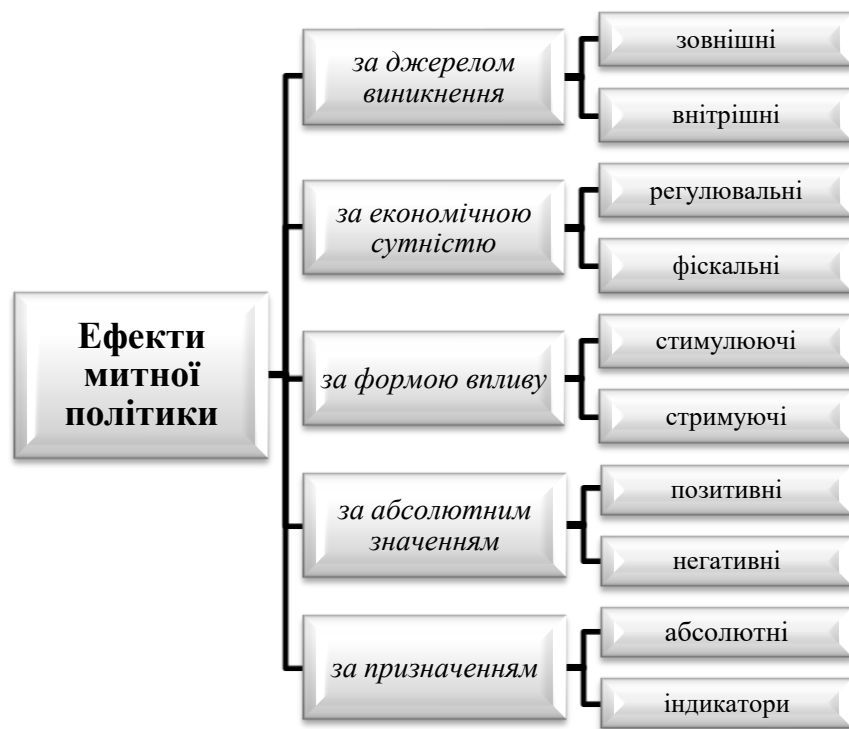

Рис. 1.2. Класифікація ефектів митної політики[10].

Для цілей подальшого дослідження ми додамо наступне тлумачення до типів митних ефектів, перерахованих вище. Зовнішні ефекти слід розглядати як наслідок впливу зовнішньоекономічної діяльності комерційних суб'єктів і держави (наприклад, імпорт товарів). Внутрішніми митними наслідками є

діяльності суб'єктів господарювання та держави на території України (наприклад, експорт вироблених у країні товарів).

Під стимулюючими митними ефектами розуміється діяльність комерційних суб'єктів, яка позитивно впливає на стан чи динаміку певного показника в абсолютному чи відносному виразі, а під обмежувальними – навпаки. Зауважимо, що на практиці виділити такий митний ефект, який можна було б однозначно трактувати, виходячи з наведеної вище класифікації, неможливо. Цей факт пояснюється тим, що один і той же процес можна оцінювати з різних сторін і тому матиме суперечливий ефект.

Тому, кожне явище в рамках митної політики слід розглядати всебічно та комплексно. Неможливо однозначно віднести той чи інший процес з огляду на його приналежність до певного виду митних впливів, але застосування врахування різноманіття таких впливів спростить адекватне реагування на негативні явища під час реалізації митної політики, яка дозволить приймати ефективні управлінські рішення для їх нівелювання.

Крім того, для кожного заходу в рамках митної політики необхідно виділити основний митний ефект, якого ви хочете досягти, але в той же час враховувати всі супутні митні ефекти, які виникнуть. Тому буде можливість адекватно реагувати на певні негативні явища, які загалом матимуть супутній, але не вирішальний вплив на певний процес.

Висновки до розділу 1

Євроінтеграція як вектор розвитку України посилює роль митної політики та потребує пошуку нових механізмів її реалізації. Ратифікація Угоди про асоціацію та амбітні інтеграційні плани з ЄС розпочали новий етап у формуванні сучасних підходів до реалізації митної політики в Україні. У цьому аспекті особливого значення набуває митне регулювання та підвищення якості митних послуг шляхом гармонізації нормативно-правової бази країни з відповідним законодавством ЄС. Позитивних результатів реформи можна досягти лише за умови спрощення митних процедур,

гармонізації документів, підвищення якості державного управління, правильного застосування законодавства та наявності достовірної інформації.

Результати дослідження дозволяють дійти наступних висновків:

1. Сутність поняття «митна політика» визначається як система політико-правових, економічних та організаційних заходів, метою яких є реалізація внутрішніх і зовнішніх економічних зв'язків і підвищення міжнародної конкурентоспроможності. Мета полягає в тому, що сюди входять обов'язки учасників митних правовідносин, прозорість і цілісність, законність, рівноправність, простота, одноманітність, баланс інтересів, відповідальність і доступність інформації, загальність митних платежів і т. д.

2. Враховуючи наукові дискусії щодо митної політики в державі та економіко-політичні передумови, поглиблено досліджено теоретичні підходи до визначення поняття «адміністративна система митних платежів», згідно з якими це система правовідносин, що складаються в результаті здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою визначеної на законодавчому рівні сукупності норм і засобів щодо забезпечення організації справляння митних платежів та контролю над повнотою їх накопичення.

3. Для оцінки стану реалізації митної політики України пропонується використовувати показник «ефект митної політики», який відображатиме взаємозв'язок між виробництвом вітчизняної продукції (розвитком національної економіки), лібералізацією торгівлі з іноземними державами, (інтеграція у світове господарство) та ефективність митного контролю (здійснення митної справи).

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНИХ ЕФЕКТІВ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Діюча практика справляння митних платежів в Україні

У сучасних умовах функціонування митної системи України відбувається під впливом посилення інтеграційних процесів у розвитку світової та особливо європейської економіки. До таких процесів можна віднести формування нових вимог до функціонування та напрямів розвитку національної митної системи, а також до державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які виступають як важливе джерело фінансових ресурсів для виконання державного бюджету та складова державного бюджету.

З метою формування експортоорієнтованої української економіки питанню оптимізації управління митними платежами на державному рівні приділяється підвищена увага. Протягом останніх років системні зміни активно впроваджуються на тлі реформування митниці, адаптації митного законодавства України до вимог Угоди про асоціацію з ЄС та інтеграції положень європейського права у сферу внутрішнього права.

«Основними напрямками реформування Держмитслужби визначено:

- досягнення прозорості функціонування митниці в контексті підвищення довіри бізнесу до діяльності митних органів та упровадження громадського контролю за їх діяльністю;
- ефективна боротьба з незаконним імпортом товарів та переміщенням через митний кордон України заборонених товарів;
- зниження корупційної складової у діяльності посадових осіб митних органів за рахунок автоматизації процедур митного оформлення товарів та максимального виключення «людського чинника» при здійсненні митних процедур»[9].

Загалом, усі дії в контексті реформування митниці в Україні спрямовані на збільшення надходжень митних платежів до державного бюджету та стимулювання розвитку економіки за рахунок формування

ефективного митного законодавства. У цьому контексті актуальним є дослідження специфіки управління та адміністрування митних платежів в Україні.

Одним із важливих показників ефективності системи управління митними платежами є обсяг надходжень митних платежів до державного бюджету. Аналіз може всебічно охоплювати всі впливові фактори, такі як ефективність митних органів, зміни в податковому та митному законодавстві, обсяг імпорتنих та експортних операцій, а також загальні показники економічної діяльності в державі.

«За результатами роботи Держмитслужби України за січень-грудень 2022 року забезпечено перерахування до державного бюджету України митних та інших платежів у сумі 300,8 млрд. грн, тобто 56,9% очікуваного показника (528,3 млрд грн)»[24].

Рис. 2.1. Стан виконання індикативних показників протягом січня– грудня 2022 року[24].

Станом на дату введення воєнного стану в Україні (24 лютого 2022 року) до бюджету України за 258 днів надійшло митних платежів на суму 226,5 млрд. грн при середньому митному платежі на добу 878 млн. грн.

Рис. 2.2. Надходження митних платежів до Державного бюджету протягом січня–грудня 2022 року[24].

Протягом 2022 року на постійній основі здійснювався моніторинг та контроль за виконанням двічі підтверджених Міністерством фінансів України індикативних показників доходів державного бюджету України зі сплати митних платежів.

У зв'язку з широкомасштабною війною Росії проти України, введенням в Україні воєнного стану, а також враховуючи низку факторів, що вплинули на стан роботи митних органів, Департамент не надав індикативних показників надходжень до державного бюджету України у березні-липні 2022 року. Водночас, з метою ефективної роботи митниць щодо забезпечення досягнення розрахункових очікуваних надходжень митних доходів та інших платежів до державного бюджету України, які надані Міністерству фінансів України та Державному казначейству України щомісячними листами Держмитслужби, починаючи з серпня 2022 року,

Держмитслужба надавала розрахункові орієнтовні показники надходжень до державного бюджету.

Рис. 2.3. Структура митних платежів[24]

«За 8 місяців 2023 року товарообіг склав \$65,6 млрд, що на 3% більше, ніж в 2022»[24].

«Протягом січня - серпня 2023 року в Україну імпортували товарів на суму \$41,1 млрд, а експортували – на суму \$24,5 млрд. При цьому оподаткований імпорт склав \$33,6 млрд, що становить 82% загальних обсягів імпортованих товарів. Податкове навантаження на 1 кг оподаткованого імпорту в січні-серпні 2023 року склало 0,47 дол/кг, що на 48% більше, ніж за аналогічний період 2022 року»[24].

Країни, з яких Україна імпортувала найбільше товарів, це Китай – 6,5 млрд. доларів, Польща – 4,4 млрд. доларів, Туреччина – 3,4 млрд. доларів.

Найбільше український експорт експортувався до Польщі (3,4 млрд. доларів), Румунії (2,6 млрд. доларів) і Китаю (1,8 млрд. доларів).

У січні-серпні 2023 року 66% загального обсягу імпорту товарів становили такі категорії товарів:

- машини, обладнання та транспортні витрати - \$12,3 млрд. Під час митного оформлення зазначених товарів до бюджету сплачено 87,4 млрд. грн., що еквівалентно 30% митних надходжень.

- продукція хімічної промисловості - \$7,4 млрд. Під час митного оформлення окремих товарів до бюджету сплачено 50,6 млрд. грн, що становить 18% митних надходжень.

- паливно-енергетичні товари - \$7 млрд. Під час митного оформлення окремих товарів до бюджету сплачено 55,9 млрд. грн., що становить 17% митних надходжень.

До трійки найбільш експортованих товарів з України входять:

- продукти харчування - 14,6 мільярда доларів.

- метали та вироби з них - 2,7 млрд. дол.

- машини, обладнання та транспорт - 2,1 млрд. дол.

Під час експортного митного оформлення товарів, які оподатковуються вивізним митом, до бюджету сплачено 465,8 млн. грн.

Рис. 2.4. Товарообіг України за 8місяців 2023 року[24]

Узагальнюючи проаналізовані вище дані, можна зробити висновки:

- у структурі надходжень митних платежів до державного бюджету основну вагу (3/4) завжди займає ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, приблизно 14,0% - Акцизний податок із ввезеної на митній території підакцизної продукції України, 7,2-8,0% - імпортне мито і близько 0,2% - експортне мито;

- політична ситуація в країні та на міжнародній арені має значний вплив на розрахунки з митними платежами до державного бюджету, про що свідчить зменшення податкових надходжень до бюджету як реакція на політичну та економічну ситуацію;

- намічені реформи у сфері митної справи, спрямовані на підвищення якості та підвищення ефективності роботи митниці, загалом мають формально-декларативний характер і не дають позитивних результатів, що підтверджується збільшенням обсягів нелегального ввезення товарів і недоліків державного бюджету та негативних результатів судового провадження з питань коригування митної вартості товарів.

Суттєвий вплив на розрахунки з митними платежами мала й економічна ситуація. Зокрема, аналіз обсягів експорту та імпорту за вказаний період свідчить про суттєве зниження показників у 2023 році. Ця тенденція пов'язана з економічною та політичною кризою, що почалася у 2022 році, військовою агресією росії, яка, безумовно, мала негативний вплив як на економічну ситуацію всередині держави, так і на зовнішньоекономічні зв'язки України на міжнародних ринках.

Ще однією проблемою неефективності та неповноти адміністрування митних платежів в Україні є значне недонадходження до державного бюджету через збільшення кількості нелегально ввезених товарів. Незважаючи на здійснення системних змін у контексті впровадження митної реформи з метою вдосконалення, спрощення та забезпечення прозорості адміністративного механізму справляння митних платежів, обсяг товарів, які незаконно ввозяться в Україну.

Слід зазначити, що основною проблемою контрабанди продукції є не лише втрати державного бюджету, а й «викривлення» конкурентного середовища внутрішнього ринку та формування різноманітних умов для розвитку підприємницької діяльності. Водночас можна відзначити дві важливі проблеми, недоліки яких сприяють розвитку контрабанди в Україні:

- неефективність та прогалини в законодавчому полі та у нормативно-правовому забезпеченні функціонування митниці та питань перетинання державного кордону, що є наслідком відсутності інструментів протидії порушенням митних правил (наприклад, на законодавчому рівні в Україні відсутні обов'язки щодо опломбування транспортних засобів та гарантії з боку імпортерів окремих видів товарів, що обертаються на території держави, а також не передбачено контроль за переміщенням посилок, що допускає різні маніпуляції з товарами);

- невиконання суб'єктами митних відносин норм законодавства, що призводить до зростання корупції на митниці та потребує вирішення проблеми шляхом впровадження західних стандартів ведення бізнесу та посилення відповідальності державних службовців за вчинення протиправних дій або перевищення повноважень.

Забезпечення ефективного управління боротьбою з незаконним ввезенням товарів через митний кордон України, на нашу думку, потребує низки заходів, до яких слід віднести:

- встановлення жорсткого громадського контролю за діяльністю митних та прикордонних органів та визначення покарання за корупційні дії;
- оптимізація ставок митних платежів;
- спрощення процедур митного оформлення товарів;
- забезпечувати взаємодію митних органів та інших правоохоронних і контролюючих органів;
- постачання митниці сучасних технічних засобів контролю,
- розвиток кінологічної служби, застосування методів дослідження на

основі світового досвіду.

На основі проведеного аналізу та висновків можна констатувати, що система управління митними платежами в Україні потребує суттєвого вдосконалення за такими напрямками:

- удосконалення інформаційного, організаційного та правового забезпечення діяльності митних органів;
- посилити контроль митних органів за товарами, що проходять через митний кордон;
- формування виваженої протекціоністської політики.
- спрощення митних процедур.
- удосконалення електронної системи подачі документів;
- формування та реалізація комплексної державної програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- запровадження механізму імплементації законодавства ЄС у справі справляння митних платежів в Україні;
- впровадження ефективних методів боротьби з корупцією та контрабандою;
- формування повної системи митних пільг і знижок;
- формування системи управління персоналом;
- визначення механізму обміну інформацією між Україною та суміжними державами щодо переміщення товарів через митний кордон;
- удосконалення методики прогнозування надходжень митних платежів до Державного бюджету.

2.2. Митний аудит, як метод забезпечення внутрішніх та зовнішніх митних ефектів

Внутрішній та зовнішній митні ефекти відображають стан реалізації митної політики України та відповідні показники, що сигналізують про відхилення результатів від запланованих. Сукупність митних ефектів має стати інструментом державного моніторингу економічних процесів з метою

реагування на негативні явища, спричинені запровадженням конкретних заходів у рамках митної політики. Водночас прийняття відповідних управлінських рішень на урядовому рівні має довгостроковий характер, що пояснюється необхідністю узгодження відповідних управлінських рішень між відповідними відомствами як на державному рівні, так і на міжнародному.

«Проміжною ланкою в системі реалізації митної політики України між митним контролем, що здійснюється оперативними підрозділами, та прийняттям відповідних рішень урядом є здійснення митного аудиту. В українському законодавстві поняття «митний аудит» відсутнє, однак закріплена відповідна форма митного контролю, а саме: «проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів»[25].

«Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року (далі – Кіотська конвенція) є основоположним законом, що регулює проведення митних перевірок як форми митного контролю країнами-учасницями Світової торгівлі»[26].

Враховуючи, що одним із завдань Кіотської конвенції є «визнання сучасних методів роботи, таких як системи аналізу ризиків і методи управління на основі аудиту, а також максимальне використання інформаційних технологій», 15 вересня 2011 року вона набула чинності. в Україні [26], «Починаючи з 2011 року можна стверджувати, що система митного аудиту активно розвивається. Зазначене вище підтверджене висновками дослідження Пашка П.В. щодо формування до 2011 року лише базових умов для функціонування та розвитку системи митного аудиту, організації кадрового, інформаційного, частково методичного забезпечення митного аудиту»[33, с. 26-27]

В той же час, незрозумілим є висновки науковця щодо необхідності залучення митною службою до процесу здійснення митного аудиту

незалежних аудиторських фірм, оскільки все дослідження стосується побудови професійного державного інституту, а отже і митний аудит має проводитися самостійно уповноваженим державним органом.

Під аудитом незалежної аудиторської корпорації розуміється лише внутрішній аудит, який проводить суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності на власний розсуд з метою самостійного виявлення помилок, що виникають під час митного оформлення.

Перевірки ДПС стосуються використання бюджетних коштів державними установами та підприємствами, а митні перевірки — це перевірка зовнішньоекономічної діяльності підприємств щодо правильності визначення митної вартості, класифікації товарів, законності їх подальшого використання, а також перевірки зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

«Таким чином, митний аудит в Україні є діяльністю, що пов'язана з проведенням профільними підрозділами органів доходів і зборів документальних перевірок з питань державної митної справи. Такі перевірки поділяються на планові виїзні, позапланові виїзні та невиїзні, підстави для проведення яких визначені МКУ»[25]

«Відповідно до МКУ, ревізор в ході проведення митного аудиту уповноважений на перевірку:

- Правильності класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД;
- Правомірності отримання пільг при митному оформленні;
- Правильності визначення митної вартості товарів;
- Стану дотримання умов митних режимів;
- Власне законності ввезення товарів на митну територію»[25].

Об'єктом митного контролю є перевірка вищезазначених правил, що дозволяє однозначно стверджувати, що митний контроль, як і митна політика, має чітке регулятивне та нефіскальне значення. Ця форма митного контролю, як зазначалося вище, має узгодити механізми захисту, запроваджені державою в рамках митної політики.

Описані вище можливі дії суб'єктів ЗЕД матимуть як негативний регуляторний, фінансовий, так і митний ефект. У цьому випадку завдання митного аудиту полягає не в тому, щоб привести ці митні ефекти до позитивного значення, а лише в тому, щоб мінімізувати або повністю усунути негативні.

Результати митного аудиту справді впливатимуть на обсяг та форми митного контролю, який застосовуватимуть підрозділи митного оформлення до подальшої діяльності підприємства, як зазначає автор. Ці результати мають стати основою для розробки профілів ризиків та запровадження адресних спрощень митних формальностей для бізнесу.

«Щоб наочно уявити як сенс, так і проблеми митного аудиту, розглянемо фактичні результати діяльності підрозділів митного аудиту Держмитслужби України за 2022 рік»[24].

«За січень – лютий 2022 року підрозділами митного аудиту митниць за звітними даними проведено 188 документальних перевірок підприємств, за результатами яких донараховано грошових зобов'язань зі сплати митних платежів на суму на суму 147,44 млн. гривень»[24] (рис. 2.5).

«У зв'язку із зупиненням проведення документальних перевірок (Закон України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану»), акценти в роботі у цьому напрямі були зміщені на організацію митницями роз'яснювальної роботи щодо застосування законодавства з питань, що належить до компетенції митниці; надання консультацій з питань практичного застосування окремих норм законодавства з питань митної справи відповідно до Митного кодексу України та проведення кампанії добровільної сплати до бюджету митних платежів у зв'язку із встановленими ознаками порушення митного законодавства»[25].

Рис. 2.5. Структура донарахувань підрозділів митного аудиту за типом порушення[24]

Загалом у 2022 році Департамент митного аудиту митниці забезпечив перерахування до державного бюджету 56,4 млн грн.:

- За результатами перевірок документів, проведених у 2022 році та раніше – 13,2 млн грн;
- За результатами роз'яснювальної роботи щодо виключення виявлених порушення - 43,2 млн. грн.

Станом на кінець 2022 року у відділі митного аудиту опрацьовано 1618 документів з ознаками порушення митного законодавства, орієнтовна сума недоплати становить 923,76 млн. гривень.

Деякі з них готові до реалізації шляхом розробки законопроектів виїзних перевірок документів на відповідність вимогам законодавства України з питань митних платежів 835 документів на загальну суму 835,62 млн. грн.

Із загальної кількості наявних 1618 документів, що свідчать про можливі порушення компаніями законодавства України, від іноземних компетентних органів надійшло 992 документи, які свідчать про недостовірність поданих для митного оформлення документів, тобто 61 випадок, % від загальної кількості наявного матеріалу (рис.2.6).

Рис. 2.6. Результати діяльності підрозділів митного аудиту у 2022 році[24]

Серед інших матеріалів, які складають 39%, – порушення правил класифікації, дотримання умов митної системи тощо.

За матеріалами іноземних ліцензійних органів структура порушення така:

- якщо ви не підтвердили, що пріоритетне походження імпортованого товару становить 75%,
- не перевіряють вартість імпортних товарів - 24%;
- інші - 1%.

У рамках посилення аналітичної складової аналізу статистичних даних та відбору митних декларацій та направлення митним органам доручень щодо проведення поглибленого аналізу за такими показаннями щодо:

- імпорт товарів, поміщених у митний режим «переробка на митній території України» суб'єктами ЗЕД.

- ввезення суб'єктами ЗЕД товарів у тарифному режимі «тимчасове ввезення».

- тимчасові декларації, за якими не передбачено додаткові декларації;
- дотримуватись вимог правил класифікації товарів згідно з УКТЗЕД;
- застосування пільг (преференцій) під час митного оформлення товарів;
- компанії, які почали митне оформлення;
- імпорт товарів суб'єктами ЗЕД, як внесок до статутного капіталу.

«За 2022 рік на митницю направлено 96 листів-доручень контрольні заходи за результатами аналізу статистичних даних щодо перевірки достовірності декларування та повноти оподаткування товарів, недопущення заниження бази оподаткування на розрахункову суму донарахувань 159,7 млн. гривень» [24].

«За результатами аналізу документів документальних перевірок, результатів їх оскарження в адміністративному та судовому порядку направлено від митниці 4 оглядові листи щодо якості проведених документальних перевірок. До митних органів направлено 5 оглядово-роз'яснювальних листів щодо управлінської діяльності та проблемних питань у роботі підрозділів митного контролю» [24].

Звичайно, не можна сказати, що підрозділи митного контролю проводять повне та всебічне розслідування можливих порушень усіма підприємствами законодавства України у сфері державної митної справи. Це пояснюється тим, що митний аудит, як і митний контроль в цілому, здійснюється в обсягах, визначених на основі застосування системи

управління ризиками, якою на даному етапі розвитку митної справи є аудит. це не автоматизовано.

Практика проведення митних перевірок свідчить про наявність таких узагальнених етапів цієї контрольно-перевірочної роботи:

1. Ідентифікація ризику порушення митного законодавства;
2. Проведення передінспекційного аналізу шляхом аналізу документів, що підлягають митному контролю, документів, інформації та інформації, документи, інформація та новини, отримані від інших організацій, у тому числі з-за кордону, надалі запитувані у компанії та її контрагентів;
3. За наявності достатньої доказової бази для усунення порушення приймається рішення про проведення виїзної перевірки, а за відсутності достатньої – про включення підприємства до програми проведення виїзної перевірки.

Головним досягненням на сучасному етапі розвитку митного аудиту слід вважати донарахування митних платежів, що є інструментом припинення доведених порушень митного законодавства. Проте пріоритетом у розвитку митного аудиту є переорієнтація як на загальне опрацювання ризиків порушення митного законодавства, так і на досягнення максимального значення співвідношення між сплаченими та нарахованими за результатами перевірок грошовими зобов'язаннями.

Неузгодженість податкового та митного законодавства, відсутність процедур взаємодії митниці та органів податкового контролю сьогодні майже завжди залишають недобросовісним учасникам ЗЕД можливість скасувати в судовому порядку всі прийняті рішення, які є можливими для встановлення та виправлення порушення.

Інші проблеми, можливі рішення яких ми запропонуємо в наступних розділах, це, наприклад:

- використання одноденок та фіктивних підприємств у зовнішньоекономічній діяльності;

- відсутність регламентації щодо порядку застосування окремих правових норм та здійснення відповідних розрахунків.

- інформація та електронні документи, отримані від іноземних митних органів, не можуть бути використані в судових спорах при розгляді результатів митних перевірок тощо.

Після того, як створення ліцензованих операторів в Україні буде повністю реалізовано, митні перевірки можуть мати іншу мету. Це має бути засобом для перевірки чесності таких операторів і відповідного продовження їхніх дозволів.

Висновок до розділу 2

У структурі надходжень митних платежів до державного бюджету основну вагу завжди займають податки на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів, акцизний податок на ввезену на митну територію України підакцизну продукцію, ввізне та експортне мито на менше 1% доходу. Зменшення митних платежів до бюджету обґрунтовано ускладненням військової ситуації в країні та на міжнародній арені в останні роки.

Висвітлено проблему неефективності механізму прогнозування податкових надходжень до державного бюджету та неповного врахування всіх можливих факторів, що впливають на визначення очікуваного обсягу надходжень, що потребує додаткової уваги до планування та прогнозування показників бюджету на відповідний рік.

На основі проведеного аналізу виділено основні напрями вдосконалення системи управління митними платежами в Україні:

- удосконалення інформаційного, організаційного та правового забезпечення здійснення митних операцій.
- посилити контроль митних органів за товарами, що проходять через митницю.
- формування виваженої протекціоністської політики.

- спрощення митних процедур.
- удосконалення системи електронного діловодства.
- запровадження механізму імплементації права ЄС в управлінні митними платежами в Україні.
- впровадження ефективних методів боротьби з корупцією та контрабандою, навчання системи управління персоналом.
- удосконалити методику прогнозування надходжень митних платежів до державного бюджету.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ІЗ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ У НАПРЯМКУ ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Імплементация сучасних заходів митної політики в Україні

Сучасні заходи митної політики в Україні переважно спираються на перспективу економічного співробітництва з іншими країнами, особливо у сфері організації та здійснення митної діяльності. Спілкування між країнами щодо митної політики спрямоване на вирішення економічних, організаційних і правових питань.

Примітно, що країни світу також розуміють важливість спілкування з питань митної політики для регулювання постійних відносин щодо переміщення товарів і цінностей через кордон. Однією з актуальних тенденцій розвитку митної політики є зближення співпраці з Європейським Союзом, внаслідок чого змінюється внутрішня інституційна база. Однак, у процесі реалізації митної політики важко захистити національні інтереси, оскільки це може мати негативний вплив на торгівлю, економіку, військову, технологічну та інші галузі України, хоча вона перебуває в процесі інтеграції до європейських стандартів.

Тому, необхідно визначити основні сучасні заходи тарифної політики. щодо реалізації зовнішньоторговельних відносин держав-учасниць митного союзу Європейського Співтовариства та вплив такого співробітництва на національну економіку нашої держави.

Особливістю сучасної митної політики України є заходи, спрямовані на приведення законодавчої бази України у відповідність до міжнародних стандартів та міжнародних договорів, що суттєво впливає на діяльність митних органів та покращує дотримання митного законодавства. положення.

Нині Україна є активним учасником багатьох міжнародних угод, які також мають вплив на поточну реформу митного законодавства. Крім того, Україна може брати участь у різноманітних європейських організаціях, пов'язаних із культурою, спортом, наукою, освітою та технологіями.

Партнерство між Україною та ЄС у сфері митної політики набирає обертів. З часом країни ЄС можуть стати найбільшими торговими партнерами України. Реалізація цього напрямку визначатиметься національною політикою, особливо митною, після офіційного вступу до Світової організації торгівлі. Основною метою цієї організації є забезпечення системи міжнародних торговельних відносин і забезпечення лібералізації міжнародної торгівлі.

Членство України у СОТ відкрило можливості для розвитку національної економіки, особливо в частині покращення торговельно-економічних відносин з країнами-членами ЄС. Одним із таких партнерів є Республіка Польща. Відмінною рисою митних служб Польщі є постійна взаємодія з Європейським Союзом. Основною функцією польської митниці є фіскальна, зокрема регулювання цілей та обсягів міжнародної торгівлі, дотримання внутрішніх і міжнародних митних правил, управління валютою.

Тому, для України, перш за все, вдосконалення митного адміністрування означає зміну міжнародного права, оскільки актуальним для України залишається питання спільного митного контролю на українсько-польському кордоні.

Сучасна митна діяльність в Україні – це комплекс заходів, спрямованих на реалізацію основних положень митної політики. Основними інструментами митної політики є тарифні (митний контроль, митне оформлення) і нетарифні (ліцензії, тарифні обмеження). Виконання цієї функції покладається на Державну митну службу України і має базуватися на ефективності дій персоналу різних рівнів служби. Орієнтиром тарифної політики може бути концептуальна ідея, вихідне положення, на основі якого створюється тарифна політика. Варто зазначити, що чинна тарифна політика ще знаходиться в стадії розробки, і цей процес виник внаслідок потреб суспільства.

«Раніше головною метою митної політики був збір митних платежів,

для поповнення державного бюджету, але наразі митна політика зазнає змін та потребує комплексного підходу при визначенні ролі та завдання митних органів України. Митна політика України, також, має забезпечувати єдність по всій території України щодо таких видів політики, як гуманітарної, економічної (зовнішньоекономічної), торговельної, фінансової, науково-технічної, інвестиційної, природоохоронної та інших видів політики. Основними напрямками реалізації митної політики на сьогодні, є:

- 1) створення митного середовища для імпорту товарів (робіт, послуг) на митну територію України;
- 2) налагодження комунікації між митними органами та суб'єктами ЗЕД;
- 3) боротьба щодо зменшення ввезення обсягів неякісних товарів на територію України;
- 4) імплементація інноваційних технологій для автоматизації рутинних процесів та покращення митних послуг»[28].

Є деякі обставини, які можуть вплинути на розвиток митних відносин:

- інтеграція митних бар'єрів і функцій зв'язку.
- гармонізація митних систем України та держав-членів Європейського Союзу.
- модернізація підходу до митного адміністрування, впровадження нових електронних засобів обробки інформації.
- удосконалення основних технічних засобів. Це збільшить кількість та якість об'єктів митного контролю.

Крім того, формування нових ринкових відносин слід враховувати при розробці стратегічних і тактичних заходів митної політики щодо забезпечення національних економічних інтересів та інтеграції України у світове господарство. Сучасні нетарифні обмеження на митних кордонах включають імпортні квоти, антидемпінгові закони, «добровільні» експортні обмеження та адміністративні правила. Нетарифні обмеження вводяться країнами для обмеження ввезення товарів на їх митні території.

Зараз багато розвинутих країн запроваджують нові обмеження на імпорт чорних металів, електротехнічного та транспортного обладнання, сільськогосподарської продукції. Фактором інтеграції національної економіки з Європейським Союзом є зв'язок між країнами та різними міжнародними організаціями. Пріоритетом у митних відносинах між Україною та Європейським Союзом внаслідок головної мети Маастрихтського договору є створення Митного союзу. Сьогодні Європейський Союз – це митна система, яка регулює імпорт товарів і можливість їх вільного обігу в межах Союзу.

«Лібералізація міждержавних економічних зв'язків що супроводжується інтеграцією до країн Європейського Союзу, стає каталізатором перебудови в економічних процесах національної економіки та реалізацією митної політики. При цьому важливого значення набувають наступні заходи:

- 1) усунення фізичних перешкод на шляху руху всіх факторів виробництва;
- 2) гармонізація технічних стандартів до стандартів Євросоюзу та норм;
- 3) лібералізація ринків державних замовлень;
- 4) зменшення податкових бар'єрів»[29].

Немитні заходи долають такі перешкоди, як прикордонні процедури, заходи контролю імпорту, лібералізація імпортних обмежень, стандарти огляду товарів і транспортних засобів, перехід на єдиний стандарт статистичної звітності, єдині технічні стандарти, санітарні та ветеринарні правила.

Елементами розвитку митної політики можуть бути такі напрямки: адаптація митних відносин до нових економічних процесів, особливо в напрямку комп'ютеризації, розвиток мережі навчальних центрів для підвищення якості посадових осіб митних органів. З метою залучення іноземного досвіду управління персоналом особлива увага приділяється вивченню досвіду країн-партнерів. Співпрацювати з іншими країнами у боротьбі з контрабандою.

Перешкодою для загальної інтеграції інформаційних технологій у митну систему є наявність техніко-технічних проблем, вирішення яких дозволяє використовувати сучасні інструменти митної політики, такі як: система імпорного та експортного контролю експорт товарів (робіт, послуги); транзитна система; система реєстрації та ідентифікації суб'єктів господарювання; система уповноважених економічних операторів.

Для України надзвичайно важливо модернізувати інфраструктуру, це важлива тема в тісній співпраці з країнами-членами Європейського Союзу. Ще одним напрямком розвитку митних відносин є запровадження «електронної митниці» щодо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Застосування цього інструменту в митній політиці полягає в забезпеченні ефективної комунікації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами, а також каналів зв'язку з національними адміністративними органами.

Одним із сучасних заходів митної політики є впровадження систем електронного декларування. Декларація на товар і транспортний засіб. Митне управління та оформлення товарів і транспортних засобів. Безпаперове середовище на митниці та міжнародній торгівлі стає важливим етапом впровадження єдиного електронного митного простору.

«Нагальним завданням митної політики України на сучасному етапі становлення є розвиток конкурентоспроможного середовища в межах національної економіки, так і на міжнародному рівні, збільшуючи експортний потенціал національних товаровиробників, дохід яких впливає на рівень добробуту та багатства країни та розвиток конкурентоспроможних галузей на міжнародному рівні. Лібералізація митних відносин за елементами протекціонізму мають місце в сучасних міжнародних відносинах, зокрема при забезпечення інтеграції України у світовий економічний простір використовуючи сучасні заходи митної політики»[1].

Митна політика України має визначити перелік питань, які виникають

під час реалізації митного законодавства, Використовувати іноземний досвід митного регулювання також адаптуватися до існуючих економічних, соціальних і політичних умов. Крім того, сучасна митна політика передбачає зміщення фокусу контролю за оподаткованою вартістю товарів з короткого періоду, коли товари перебувають під митним контролем, на етап після випуску товарів.

Перевагами такого підходу є:

- гармонізація митних процедур, що відповідає Кіотській конвенції про сприяння міжнародній торгівлі;
- зменшення тривалості реєстрації товару;
- реалізація презумпції невинуватості суб'єкта декларування, передбаченої Кодексом;
- надати декларанту можливість навести свої аргументи на захист заявленої митної вартості;
- більший термін перевірки митної вартості товарів;
- уніфікація алгоритму розрахунку податкового зобов'язання.

«Варто підкреслити, що запровадження «єдиного вікна» в Україні є реалістичним за умови, що інфраструктура, особливо інформаційно-комунікаційна, зможе відповідати стандартам, необхідним для впровадження сучасних електронних технологій. Інформаційні технології також можна використовувати для підходів, орієнтованих на ризик, і управління продуктами. Впровадження «єдиного вікна» вимагає постійних змін чинного законодавства внаслідок інтенсивних процесів в інформаційному середовищі. Іншими словами, технологічні зміни відбуваються набагато швидше, ніж прийняття технологічних стандартів. Однак цей напрямок є лише початком тіснішої співпраці з державами-членами Європейського Союзу для усунення адміністративних бар'єрів і, як наслідок, призведе до зростання національної економіки»¹⁰].

Виходячи з пропозиції «Системний підхід до реалізації складових митної політики в Україні» (рис. 3.1), варто з'ясувати основні алгоритми

дій щодо застосування сучасних заходів митної політики в Україні.

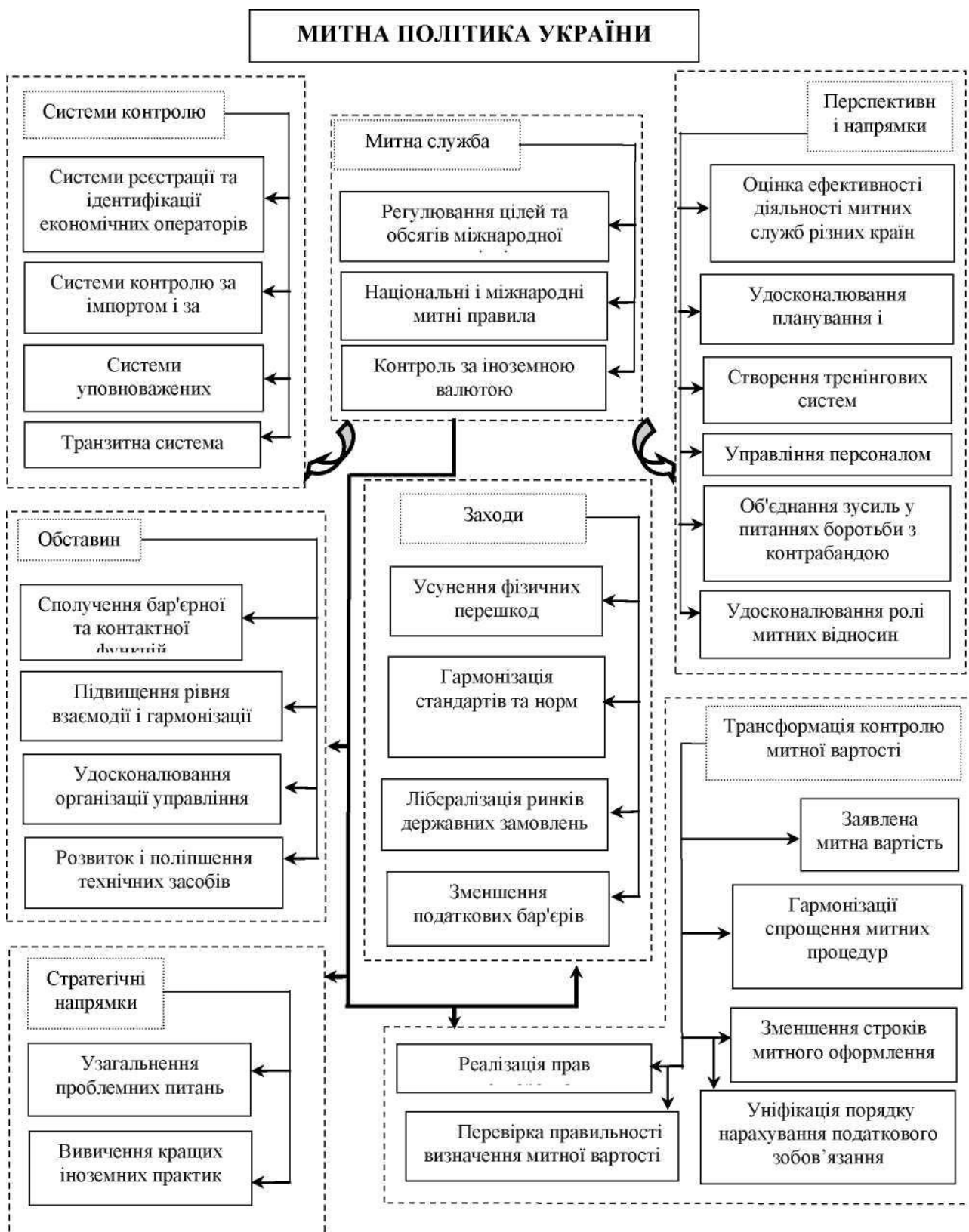

Рис.3.1 Методичний підхід реалізації компонентів митної політики в Україні [10]

Основними складовими функціонування митної служби є: регулювання цілей та обсягів міжнародної торгівлі, національне та міжнародне митне регулювання, валютний контроль. Сучасні заходи митної політики включають системи реєстрації та ідентифікації економічних операторів, системи імпортного та експортного контролю, системи уповноважених економічних операторів і систему транзиту. Обставинами, що впливають на реалізацію митної політики в сучасних умовах, є поєднання бар'єрної та контактної функцій, підвищення рівня взаємодії та гармонізації, удосконалення організації управління, розвиток і вдосконалення технічних засобів.

Стратегічними напрямками митної політики щодо процесу інтеграції держав-членів Європейського Союзу в питаннях митної політики – узагальнення проблемних питань, вивчення та використання передового зарубіжного досвіду, заходи, що реалізуються в цих напрямках, будуть такі: усунення фізичних перешкоди, гармонізація технічних стандартів, лібералізація ринків і урядового регулювання, зменшення фіскальних бар'єрів.

Перспективними напрямками митної політики в такій сформованій схемі є оцінка ефективності митних служб різних країн; покращене планування та використання; створення систем навчання; людські ресурси; об'єднання зусиль у боротьбі з контрабандою; підвищення ролі митних відносин. Особливою складовою митної політики є трансформація контролю митної вартості: узгодження заявленої митної вартості; спрощення митних процедур; скорочення термінів митного оформлення; уніфікація порядку обчислення належного податку; перевірка правильності визначення митної вартості; реалізація прав декларанта.

«Проте, як зазначають деякі науковці (зокрема, Т.С. Тоцька) з огляду на те, що одним з головних критеріїв для контролю за митною вартістю є «країна походження товару», проте, для здійснення ефективного державного регулювання митної вартості необхідно забезпечити інформацією у таких

напрямах:

- порядок контролю за митною вартістю у країні експорту;
- аналіз іноземного ринку товарів та отримання цінової інформації на певні види товарів, що імпортуються в Україну;
- особливості економічного та політичного стану й розвитку країни, що можуть вплинути на рівень вартості товарів;
- напрями економічної політики країни, які зумовлюють певну поведінку експортера;
- особливості ведення національного бухгалтерського обліку та ціноутворення;
- розвиток промислових секторів, найбільш і найменш розвинені галузі, що визначають типовість експорту певного виду товарів саме з даної країни; назви власних виробників та тощо»[51, с.18].

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що активізація розвитку інформаційних технологій та активна співпраця з країнами-членами ЄС впливає на формування сучасної митної політики України, яка має базуватися на ефективних управлінських рішеннях щодо зовнішньоекономічної діяльності, як національної і вітчизняної, та іноземних виробників. Міжнародний досвід показує, що інтеграція інформаційних технологій є одним із важливих факторів формування сучасної митної політики, особливо як системи «електронної митниці», яка є одним із пріоритетних напрямків удосконалення митно-тарифного регулювання.

3.2. Напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні

Вибір України у реформуванні митної системи у векторі гармонізації вітчизняного податкового поля з європейськими нормами та правилами митної політики передбачає запозичення та оптимізацію ефективного та ефективного досвіду західних країн. Як уже зазначалося в попередньому розділі, податкові проблеми країн ЄС та України під час економічної

кризи, її наслідки та пов'язані з цим бюджетні асигнування призводять до того, що частина доходів повністю залежить від держави.

Відповідно, одним із головних визначено логічний та якісний процес формування, організації та управління фіскальними відносинами з метою забезпечення максимізації митних надходжень до бюджету та підвищення суспільного добробуту населення за допомогою конкретних методів. та способи впливу на платників податків, основними аспектами, за якими визначається ефективність цього процесу, є:

- нормативно-правова база процесу сплати митних платежів;
- організація цього процесу;
- керувати справами митних платежів.

Основним завданням Держмитслужби є забезпечення повної сплати платниками до бюджету ПДВ з імпортованих товарів, акцизного збору з імпортованих товарів та митних платежів. При цьому оцінка рівня ефективності адміністративної системи митних платежів забезпечується через визначення показника фіскальної ефективності оподаткування та вартості адміністрування.

Ці два показники є основними критеріями ефективності митного адміністрування. Водночас його важливість полягає в якості податкового законодавства, його точності, сталості, простоті, узгодженості нормативно-правових актів, оперативності ДПС та митних органів, рівні та якості взаємовідносин з платниками податків, оптимальності податку, на які безпосередньо впливає технологія податкового менеджменту.

Тому, на шляху інтеграції до ЄС, Україні варто звернути увагу на досвід податкового адміністрування держав-членів ЄС, а саме:

1. Діяльність податкових органів в основному зосереджена на боротьбі з недобросовісними платниками податків (тими, які вже зареєстровані як платники відповідного податку, але ухиляються від його сплати), а також з тими, хто провадить певну господарську діяльність, але не перебуває на

обліку, що повністю відрізняється від основи роботи Державної митної служби в Україні, де здійснюється контроль зареєстрованих платників податків;

2. Робота з платниками митних платежів ведеться в системі взаємовідносин платника з митними органами, які виступають надавачами послуг, і лише після цього – інспектором-контролером (на відміну від України, де митні органи виступають переважно як контролери).

Це особливо важливо, оскільки така система виводить сферу оподаткування, а зокрема відносини між платниками податків і зборів, на якісно новий рівень. У ЄС платники митних платежів мають можливість звертатися до податкової незалежно від того, де вони перетинають кордон, що зручно для клієнтів. Крім того, платник має можливість отримати інформацію та роз'яснення щодо сплати митних платежів та чіткого фіксування цього процесу.

Сьогодні в нашій державі ефективність роботи митниці піддається вимірюванню, оскільки головним мотивом роботи митниці є вилучення максимальної суми коштів, застосування максимальної суми штрафів за будь-яких обставин. Проте, не менш важливими, ніж адміністративні функції, мають бути сервісні функції, які забезпечують ефективну та якісну роботу митниці за такими напрямками:

- навчання клієнтів митних органів та їх працівників у сфері адаптації та модифікації податкового законодавства, його правильного застосування та роз'яснення його основних принципів;

- виховувати культуру платників податків щодо сплати митних платежів;

- консультувати клієнтів податкової служби щодо податків та митних платежів, які вони повинні сплачувати до бюджету.

У практиці країн Європейського Союзу питання формування якості дій

платників митних податків приділяється значна увага. З метою підвищення рівня митної культури замовників митних послуг використовується велика кількість механізмів підвищення рівня добровільних платежів, податкових платежів до бюджетів та стимулювання відповідальності платників митних податків у відносинах з митними органами, зокрема а також регулювання та контроль основних ризиків у цих відносинах.

Відповідно, для забезпечення вирішення цих проблем митного адміністрування податкові органи держав-членів ЄС використовують наступні можливості впливу на формування якісно нових взаємовідносин між податковими суб'єктами:

- сприяння добровільному та сумлінному виконанню платниками вимог законодавства у сфері оподаткування та формуванню моральної податкової поведінки;
- формування відкритої інформаційної політики (поширення інформації серед населення про використання сплачених податків) ;
- оприлюднення списків недобросовісних платників митних платежів;
- співпраця з вищими навчальними закладами з метою навчання «податкової грамотності» серед молоді;
- застосування сучасних технологій для полегшення управління сплатою митних платежів податковими службами та сплатою самими платниками податків;
- впровадження процесів податкового менеджменту з використанням поведінкових та психологічних практичних підходів.

3. Ще одним ефективним інструментом оптимізації системи управління митними платежами в країнах ЄС є використання системи єдиного рахунку для сплати податків. Ця система використовується в Бельгії, Великобританії, Данії та Швеції. Простота та прозорість цього інструменту управління податками призвели до його більшого визнання, особливо

серед сторін податкового процесу: податкових органів та платників податків. Його особливістю є те, що платник може сплатити всі необхідні мита шляхом відправлення платіжного доручення. Водночас таке спрощення дозволяє уникнути помилок у платежах і перерахуваннях платежів і надає податковим органам реальну та повну інформацію про митні платежі.

Отже, порівняння систем адміністрування податків країн ЄС та України свідчить про необхідність оптимізації вітчизняної митної системи відповідно до стандартів ЄС у цій сфері. Особливо громіздким і неефективним є адміністрування податку на додану вартість товарів, що імпортуються в Україну. Сьогодні вже зроблено певні кроки в напрямку спрощення цієї системи. По-перше, найперспективнішим у реформі адміністрування ПДВ є формування та розвиток системи електронного адміністрування. Початком цього процесу є впровадження з 5 грудня 2013 року Електронного кабінету платника податків, згідно з яким платники податків отримали можливість складати та надсилати податкову звітність до органів Держмитслужби в режимі онлайн.

Такий варіант, давно поширений і прийнятний для платників податків у розвинених країнах, надав українським платникам ПДВ на імпорتنі товари наступні переваги внаслідок його використання:

- зменшення витрат робочого часу та коштів на придбання адекватних форм;
- можливість автоматичного визначення арифметичних та друкарських помилок у документах, що подаються до податкових органів;
- автоматичне оновлення моделей звітності при вступі в дію нових форм декларацій;
- скоротити час перевірки поданих платниками документів для відшкодування ПДВ, а отже – можливість своєчасного відшкодування

запитаних сум;

- гарантувати конфіденційність інформації;
- підвищення ефективності обробки даних.

Сьогодні понад 60 країн світу використовують систему електронної звітності про сплату податків. При цьому формування такої системи здійснюється кожною країною відповідно до власних потреб і планів. Зокрема, електронна система звітності в Словенії в основному використовується для подання заявок на повернення податку на додану вартість при обміні товарів між країнами ЄС.

Крім того, варто відзначити той факт, що ця система надає додаткові можливості для реєстрації та сплати ПДВ для країн, які не є членами ЄС, але здійснюють онлайн-транзакції в країнах ЄС. Естонія та Ірландія також створили електронну систему звітності та сплати податків, яка значно спрощує механізм сплати податків до бюджету як для платників податків, так і для податкових органів. Ці країни вже мають інтегровані інтернет-системи, які спрощують процес оподаткування.

Таким чином, використання електронної системи для управління ПДВ та іншими податками може спростити цей процес, запобігти помилкам і неточностям, спростити бухгалтерський облік і, найголовніше, підтримувати витрати на сплату податків у відповідності з вашим бюджетом. Одним із прикладів є Франція, де використання електронних систем управління податками дозволяє розрахувати податкові зобов'язання та розрахувати податкові зобов'язання, відповідаючи на відповідні запитання та надаючи необхідну інформацію. період після цього. , забезпечуючи тим самим планування витрат.

Впровадження системи електронного адміністрування податків широко підтримується та пропагується Внутрішньоевропейською організацією податкових адміністрацій – міжнародною організацією, яка вже двадцять

років є платформою для налагодження комунікації між податковими органами різних європейських країн. .

Крім того, в Україні запроваджено систему електронного управління ПДВ та електронного управління реалізацією пального, сформовано та введено в експлуатацію електронний кабінет платника та автоматизовану систему митного обслуговування «Єдине вікно».

Питання удосконалення системи електронного адміністрування ПДВ на сьогоднішній день є особливо актуальним, адже за рахунок зменшення впливу людського фактору можна знизити «корупційність» цього податку. Крім того, впровадження цієї системи переслідувало такі основні цілі:

- гарантувати неможливість впровадження незаконних систем відшкодування податку на додану вартість;
- ліквідація «податкових ям»;
- зростання надходжень ПДВ до бюджету;
- зменшення кількості податкових перевірок.

Отже, аналізуючи адміністрування непрямих податків в Україні у співвідношенні з рівнем розвитку цієї системи в державах-членах ЄС, удосконалення національної системи адміністрування має відбуватися за такими напрямками:

- створення відносин партнерства та співпраці між платниками митних платежів та податковими органами;
- підвищення рівня відповідальності за недотримання податкового законодавства платників митних податків та спеціалістів податкових органів;
- формування системи митного контролю превентивного та ненаслідкового характеру;
- посилити боротьбу з корупцією за допомогою адміністративних методів;
- спрощення умов оподаткування платників митних платежів та податкової служби шляхом запровадження електронної системи

адміністрування непрямих податків;

- формування податкової культури у платників податків.

Висновки до розділу 3

Подальші кроки щодо вдосконалення митної політики мають полягати в модернізації митної інфраструктури, зокрема щодо активного використання автоматизованої системи «Електронна митниця», що дозволяє посилити координацію дій митних органів з податковою та міліцією влади; узгоджувати документи; стежити за рухом товарів, здійснювати повну електронну реєстрацію; вдосконалити систему управління ризиками. Модернізація митної політики має ґрунтуватися на конкурентних процедурах, професіоналізмі та порядності, профільному навчанні.

Удосконалено організаційно-функціональну модель адміністрування митних платежів в Україні, згідно з якою запропоновано до основних пріоритетів у роботі з платниками податків митних органів віднести використання новітніх електронних засобів та забезпечення ефективної взаємодії з платникам податків, які повинні базуватися на формуванні партнерських відносин і взаємної довіри.

Проаналізувавши досвід країн Європейського Союзу з питань справляння митних платежів до державного бюджету, визначено орієнтири впровадження сучасних підходів до їх адміністрування щодо:

- впровадження ефективної системи управління податковою інформацією про тарифи;
- впровадження статусу уповноваженого економічного оператора;
- розробка спрощених митних процедур;
- відстрочення сплати митних платежів;
- модернізація електронної митниці; спрощення процедур митного контролю.

Слід зазначити, що реалізація практичних заходів, згідно визначених орієнтирів, позитивно вплине на питання сумлінності сплати податків.

ВИСНОВКИ

В умовах сучасних глобальних процесів важливим завданням держав є забезпечення відкритості економіки та налагодження ефективних відносин на міжнародному ринку. Це вимагає нового підходу до формування та реалізації митної політики, особливо модернізації систем управління митними платежами. Це важливо для України, особливо в частині гармонізації митного законодавства з нормами Європейського Союзу.

Для України, як і для інших суверенних держав, дуже важливими були і залишатимуться проблеми формування та безпосередньої реалізації митної політики, функціонування системи митної служби, ефективного та ефективного митно-правового регулювання на їх території.

Сутність поняття «митна політика» визначається як система політико-правових, економічних та організаційних заходів, метою яких є вдосконалення внутрішніх і зовнішньоекономічних зв'язків країни з метою підвищення її конкурентоспроможності у світі.

Враховуючи наукові дискусії щодо митної політики та економіко-політичних передумов, доцільність її реалізації обґрунтовується принципами: відповідальності учасників митних відносин, відкритості та прозорості, доброчесності, законності, рівності, простоти, єдності, балансу інтересів, обов'язки та наявності інформації, реквізити платежів митної адміністрації.

1. Досліджено внутрішні та зовнішні фактори впливу на формування та реалізацію митної політики України. Системою обмежень у процесі її формування пропонується розглядати такі фактори: зовнішні у вигляді рекомендацій, вимог міжнародних угод та внутрішні у вигляді потреб і можливостей розвитку окремих галузей економіки.

2. Визначено місце оцінки митної політики з використанням митних ефектів як посередника між безпосереднім здійсненням митної справи та забезпеченням реалізації митної політики. Митні впливи пропонується

класифікувати за джерелом виникнення (внутрішні та зовнішні), за економічною сутністю (регулятивні та фіскальні), за формою впливу (стимулюючі та обмежувальні), за абсолютною величиною (позитивні та негативні). і за призначенням (абсолютні величини та показники).

3. Встановлено, що митний контроль валютних операцій підприємств є засобом забезпечення митних ефектів, визначених у рамках державної митної політики, тобто спрямований на виявлення негативних митних ефектів та їх нівелювання.

4. Продемонстровано першочергову регулятивну роль митного аудиту та запропоновано переорієнтувати його з суто контрольного інструменту на профілактичний, завдяки можливості компанії самостійно виправляти помилки під час попереднього митного аудиту.

5. Виявлено неефективність системи ризиків ідентифікації іноземних суб'єктів господарювання та господарських операцій для перевірки стану дотримання митних правил.

Наявність національної системи митної служби є невід'ємною ознакою національного суверенітету, одним із найважливіших елементів політичної і насамперед економічної незалежності держави, існування цілісного та самодостатнього національного територіального утворення. Система митної служби, яка вирішує багато специфічних завдань, є невід'ємним елементом у підтримці балансу та створення всередині країни найбільш сприятливих умов для розвитку національної економіки, а також важливим елементом структурної ринкової трансформації, важелем впливу на націю, стан соціального благополуччя в суспільстві.

Одне з найслабших місць в організації та діяльності митної політики - є невизначеність. Ця неоднозначність породжує відповідні проблеми: визначення функцій, встановлення повноважень митних органів; особливості їх взаємодії та механізми взаємодії з іншими суб'єктами митно-правового регулювання суспільних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережнюк І.Г. Місце митної системи в забезпеченні національної безпеки України. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально- економічного розвитку»*. Серія «Економіка». Т. XVIII, Вип. 301. Маріуполь: ДонДУУ. 2017. С. 114- 119 с.
2. Брендак А.І. Стратегічні напрями розвитку системи управління митними ризиками в контексті євроінтеграції України. *Державне управління: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 57-65.
3. Вакульчик О.М. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія; за заг. ред. О.М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 208 с. – (Митна справа в Україні. Том 25).
4. Гатаулліна Е.І. Державна фінансова політика у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою / Е. І. Гатаулліна // *Економічний вісник університету*. - 2015. - Вип. 27(1). - С. 149-155.
5. Герасимюк П.В. Ефект митної політики: поняття та класифікація. *Держава та регіони* – 2018. Вип. 2. С. 45-51.
6. Герасимюк П.В. Митні ефекти як індикатори стану реалізації митної політики помірною протекціонізму в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 100-108.
7. Герасимюк П.В. Фактори, що впливають на формування та реалізацію митної політики / П.В. Герасимюк // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. – 2018. - № 5 (16). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/16-2018-ukr>
8. Гетманцев Д.О. До питання про місце мита в системі оподаткування / Д. О. Гетманцев // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. - 2013. - Вип. 6-2(2). - С. 75-77.
9. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
10. Гуцул І. А. Митна політика у фіскальному просторі України. *Науковий*

вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 10. С. 232-234. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_52.

11. Гуцул І.А. Ефективність управління митними ризиками у країнах Європейського Союзу та Україні. *Інфраструктура ринку. 2019. №36. С. 377-384.*

12. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.

13. Державна казначейська служба України. Офіційний. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

14. Державна митна служба України. Офіційний. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

15. Десятнюк О.М., Харкавий М.О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. *Ефективна економіка. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=3&y=2015>*

16. Доходи державного бюджету України. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/>

17. Дьяченко О.В., Вишинська Т.Л., Литвин С.М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. 2016. №2. Том 1. С. 218-227*

18. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.

19. Зайцев В. Є. Митна політика України в контексті євроінтеграційних відносин. *Вісник економічної науки України. 2017. № 2 (33). С. 43-47.*

20. Коломоець О.В. Сучасний стан митної політики та митного права в Україні / О. В. Коломоець // Бізнес-навігатор. - 2014. - № 2. - С. 131-136.

21. Костенко А.О. Розбудова системи управління ризиками в частині відбору підприємств для проведення митного аудиту в Україні [Електронний

- ресурс] / А. О. Костенко, П. В. Пашко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2018. - Вип. 1. - С. 86-90.
22. Костенко А.О. Управління ризиками в митному контролі після випуску товарів / А. О. Костенко // Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. - 2018. - № 1. - С. 40-48.
23. Кривіцький, В. Концептуальний базис парадигми митної безпеки України / В. Кривіцький // Світ фінансів. - 2018. - Вип. 4. - С. 99-109.
24. Митна статистика з офіційного порталу Державної митної служби України. – URL: <http://sfs.gov.ua/ms/>
25. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
26. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643
27. Мосякіна О.А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні / О. А. Мосякіна // Публічне управління та митне адміністрування. - 2015. - № 2. - С. 207–211.
28. Мужев О. О. Імплементация сучасних заходів митної політики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18. Ч. 1. С. 165-169.
29. Мужев О. О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27. С. 167-172.
30. Науменко О.Д., Коніна М.О. Роль митного контролю у забезпеченні фіскальної функції митних органів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 22. С.133-136.
31. Неліпович О.В. Особливості застосування автоматизованих систем управління митними ризиками: європейський досвід. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 177-182.

32. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
33. Пашко П.В. Стратегічні підходи до управління митною безпекою. *Стратегічна панорама*. 2009. № 2. С. 45-55.
34. Пашко П.В. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. - Хмельницький. : ПП. Мельник А.А., 2013. - 338 с.
35. Пашко П.В., Бережнюк І.Г., Гребельник О.П., Калетнік І.Г., Коновалов Ю.О. та ін. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення: Монографія. К.: Знання. 2012. 238 с.
36. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
37. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України. 2006. 332 с.
38. Прокіпчук Л.І. Досвід європейського союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №3 (81). С. 71 -76.
39. Прокіпчук Л.І. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів: етапи становлення. *Theoretical and practical foundations of social process management: XXIII International Scientific and Practical Conference (San Francisco, USA, 29-30 June, 2020)*. San Francisco: Bookwire, 2020. P. 258259.
40. Разумова О. Поняття митної безпеки в контексті забезпечення національної безпеки України/ О. Разумова// Підприємство, господарство і право - 2019. - № 3. - С.165- 168.
41. Сайченко В.О. Вдосконалення системи управління митними ризиками у сфері митного контролю з урахуванням зарубіжного досвіду. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 141-144.

42. Сологуб О.О., Корогодова О.О. Фіскально-контролюючі аспекти діяльності митних органів України. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 766-769.
43. Софіщенко І.Я. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом / І. Я. Софіщенко, М. О. Руба // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 1. - С. 165-171.
44. Стельмашук А. М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку /А. М. Стельмашук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». — 2011. — № 6. — С. 279—286.
45. Сторожук Ю.О. Державна стратегія розвитку митної політики в умовах євроінтеграції / Ю. О. Сторожук // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). - 2014. - № 1. - С. 259-266.
46. Сучасні тенденції розвитку митної справи в умовах євроінтеграції: матеріали наук.-практ. круглого столу, 6 грудня 2016 р. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2017. – 166 с.
47. Ткачик Ф.П., Гонтарева І.В., Гуцул І.А., Мірошник О.Ю. Fiscal efficiency of administration of duties Ukraine. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. 2018. Вип. 3 (26). С. 133-143.
48. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання / О. Ткачова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2013. - № 2. - С. 30-37.
49. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2019. – 190 с.
50. Торгові війни: США vs Китай. URL: <http://forumkyiv.org/uk/analytics/torgovi-vijni>
51. Тоцька Т.С. Державне регулювання митної вартості: автореф. дис.

канд. наук з держ. упр.: 25.00.02; Гуманіт. ун-т “Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.”. Запоріжжя. 2007. 20 с.

52. Туржанський В.А. Податковий та митний аудит зобов'язань за податками і зборами: проблеми уніфікації / В. А. Туржанський // Сталий розвиток економіки. - 2013. - № 4. - С. 357-362.

53. Турянський Ю.І. Мито в системі фіскально-економічних важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Ю. І. Турянський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 7(1). - С. 152-156.

54. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої від 21.03.2014. URL: : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-011>

55. Фабіянська В.Ю., Блоха А.М. Український митний пост-аудит, наближення до європейських норм та стандартів. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3988>.

56. Berezhnuk I., Nestoryshyn I. International vectors of institutional reforms of customs authorities / I. Berezhnuk, // Transformations in Contemporary Society: Economic Aspects [monograph] / Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. - P. 24-31.

57. Customs Environment Scan - [Electronic resource]. / World Customs Organization - URL: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco/customs-environment.aspx>.

58. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. - [Electronic resource]. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx

59. Uniform Commercial Code [Electronic resource] - Access to the website: <https://www.law.cornell.edu/ucc>.